

ПРОБЛЕМИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ У ВОЄННОМУ ПЕРІОДІ

©2024 ТУР О. В., ЄРЕМЕЄВ О. В.

УДК 332.1:338.2
JEL: R12; R13

Тур О. В., Єремеєв О. В. Проблеми просторового розвитку регіонів України у воєнному періоді

Метою статті є ідентифікація проблем просторового розвитку регіонів України у воєнному періоді. Повномасштабне російське вторгнення спровокувало загострення проблем просторового розвитку регіонів, а також спричинило появу нових викликів, що пов'язані з погіршенням безпекової складової функціонування територій України. Безпекові проблеми просторового розвитку регіонів стосуються необхідності створення гідних умов для життєдіяльності людей, зокрема в умовах миру. Повномасштабна російська агресія загострила необхідність вирішення безпекових проблем, що актуалізує потребу розгляду викликів воєнного періоду. У зв'язку з цим доцільним є окреслення головних викликів просторового розвитку регіонів України з метою диференціації підходів до їх вирішення. Отже, необхідно є ідентифікація проблем розвитку вітчизняних територій у воєнному періоді для визначення ключових векторів їх майбутнього функціонування. У статті виокремлено такі регіональні проблеми, як зменшення чисельності населення внаслідок загибелі людей та вимушеної міграції; негативні зрушення на ринку праці; погіршення умов ведення бізнесу та релокація підприємств. Досліджено наслідки зростання загального й економічного навантаження на населення західних регіонів України, що полягають, зокрема, у деформації внутрішнього ринку праці на тлі зростання пропозиції робочої сили з боку внутрішньо переміщених осіб. Зазначено високу ймовірність переїзду висококваліфікованих спеціалістів за кордон і збільшення потреби у фахівцях певного профілю. Визначено, що така особливість вітчизняних регіонів у воєнному періоді, як збіг початку війни з пандемією коронавірусної хвороби, вимагає активізації досліджень проблемних ситуацій, що пов'язані з переходом криз певного походження у кризи з іншими причинами та характером перебігу.

Ключові слова: просторовий розвиток регіонів, воєнний період, ідентифікація проблем, безпекова складова.

Рис.: 3. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 9.

Тур Олена Василівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: ellenn@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6229-8605>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/Q-5577-2018>

Єремеєв Олександр Вікторович – здобувач, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: a.yeremeev@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1722-0328>

UDC 332.1:338.2
JEL: R12; R13

Tur O. V., Yermieiev O. V. Problems of Spatial Development of Ukrainian Regions in the Wartime Period

The aim of the article is to identify the problems of spatial development of the regions of Ukraine in the wartime period. The full-scale russian invasion provoked an aggravation of the problems of spatial development of the regions, as well as caused the emergence of new challenges related to the deterioration of the security component of the functioning of the territories of Ukraine. The security problems of the spatial development of the regions relate to the need to create decent conditions for people's livelihoods, in particular peace. Full-scale russian aggression has exacerbated the need to solve security problems, which actualizes the need to consider the challenges of the wartime period. In this regard, it is expedient to outline the main challenges of the spatial development of the regions of Ukraine in order to differentiate approaches to their solution. Therefore, it is necessary to identify the problems of development of domestic territories in the wartime period in order to determine the key vectors of their future functioning. The article allocates such regional problems as population decline due to death of people and forced migration; negative changes in the labor market; deterioration of business conditions and relocation of enterprises. The consequences of the increase in the general and economic burden on the population of the western regions of Ukraine are studied, which consist, in particular, in the deformation of the internal labor market against the background of an increase in the supply of labor from internally displaced persons. A high probability of relocation of highly qualified specialists abroad and an increase in the need for specialists of a certain profile is noted. It is determined that such a feature of domestic regions in the wartime period as the coincidence of the beginning of the war with the pandemic of coronavirus disease requires the intensification of research on problem situations associated with the transition of crises of a certain origin into crises with other causes and nature of the development.

Keywords: spatial development of regions, wartime period, identification of problems, security component.

Fig.: 3. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 9.

Tur Olena V. – PhD (Economics), Senior Research Fellow of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ellenn@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6229-8605>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/Q-5577-2018>

Yermieiev Olexsandr V. – Applicant, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: a.yeremeev@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1722-0328>

Не викликає сумніву той факт, що в сучасних умовах повоєнне відновлення України є вельми важливим завданням з огляду на необхідність саме трансформації всіх сфер суспільства, а не повернення країни до передвоєнного стану. Такий погляд вимагає обґрунтованих підходів до визначення шляхів подолання завданих повномасштабною російською агресією руйнувань і можливих векторів відновлення країни. Передусім, вбачається за доцільне окреслення головних викликів просторового розвитку регіонів України з метою диференціації підходів до їх вирішення. Отже, необхідною є ідентифікація проблем розвитку вітчизняних територій у воєнному періоді для визначення ключових векторів їх майбутнього функціонування.

Дослідженню різних аспектів просторового розвитку регіонів України присвячено праці таких вітчизняних вчених, як І. Семигуліна, І. Ярошенко, О. Красносова, Д. Михайленко, які досліджують проблемні ситуації в розвитку регіонів України [1]; А. Дуб, який розглядає економіку територіальних громад в умовах війни та стратегування їх повоєнного відновлення [2]; О. Лук'янихіна, В. Дементов, Л. Парфентій, дослідження яких спрямовані на вивчення антикризових інструментів відновлення та розвитку громад у воєнний і повоєнний час [3]; О. Комеліна, Г. Кондратьєва, у працях яких розглядається європейський досвід організаційно-правового забезпечення сталого просторового розвитку [4].

Разом із цим недостатньо вирішеними залишилися питання аналізу проблем просторового розвитку регіонів у воєнному періоді як базис формування заходів повоєнного відновлення України.

Метою статті є ідентифікація проблем просторового розвитку регіонів України у воєнному періоді.

Багатьма дослідниками виокремлюється певне коло проблем просторового розвитку регіонів України, що були притаманні для довоєнного періоду. Формування переліку та класифікація цих проблем базувалося на визначених державною регіональною політикою пріоритетах щодо проблем розвитку територій та засобів їх подолання, диференціації причин їх виникнення та характеру перебігу, а також урахуванні вірогідності криз різного походження, зокрема неекономічного. Отже, проблеми просторового регіонального розвитку напередодні військової агресії розподіляються деякими вченими на такі види, як ресурсні, економічні, соціальні, екологічні, безпекові та інституціональні [1].

У зв'язку з цим особливу увагу слід приділити такому виду проблем просторового розвитку, як безпекові, по-перше, з огляду на пандемію коронавірусної хвороби напередодні війни, та, по-друге,

на масштабність і тривалість неспровокованої військової агресії.

Доцільно зазначити, що коронавірусна хвороба була певним викликом для органів центральної та місцевої влади з огляду на відсутність достатнього досвіду щодо подолання наслідків пандемії для економіки та суспільства загалом, що викликало необхідність ухвалення низки законодавчих і нормативно-правових актів. Зазначені документи, передусім, стосувалися підтримки малого та середнього бізнесу, соціальної підтримки та заходів на ринку праці. Основні проблеми просторового розвитку в довоєнному періоді, що були викликані пандемією коронавірусу, наведено в *табл. 1*.

Безпекові проблеми просторового розвитку регіонів стосуються необхідності створення гідних умов для життєдіяльності людей, зокрема в умовах миру. Повномасштабна російська агресія загострила необхідність вирішення безпекових проблем, що потребує детального розгляду викликів воєнного періоду.

Вбачається за доцільне підкреслити, що очевидною проблемою воєнного періоду є зменшення чисельності населення внаслідок загибелі людей та виїзду за кордон чи у відносно безпечні регіони України. Отже, одним із найжорстокіших наслідків війни є значні втрати населення України. Як засвідчують дані Моніторингової місії ООН з прав людини, станом на 10 вересня 2022 р. кількість загиблих цивільних осіб в Україні складала 5767, поранених – 8292 [6]. За даними Об'єднаного комітету начальників штабів США, кількість цивільних громадян, що загинули від початку вторгнення, дорівнює близько 40 тис. [6]. Також, згідно з даними Офісу Генерального прокурора України, на 11 листопада 2022 р. загиблими є 430 дітей, пораненими 839, зниклими – 281, депортованими – 11028 [6].

Значним викликом регіонального розвитку у воєнному періоді стосовно демографічної ситуації слід вважати значні обсяги міграції населення України в інші країни. Зокрема, станом на початок листопада 2022 р. чисельність населення України, що виїхала за кордон у зв'язку з війною, складала 7,8 млн осіб, з яких 4,7 млн отримали тимчасовий захист [6]. Слід зазначити, що особливістю складу чисельності вимушених мігрантів є переважання жінок та дітей (близько 90%), значний відсоток осіб працездатного віку (30–49 років – 71%) та осіб, що мають вищу або незакінчену вищу освіту (83%) [6].

Станом на 19 квітня 2024 р. чисельність біженців з України за кордоном складала 6,5 млн осіб, у тому числі 5,9 млн осіб у країнах Європи та 540,2 тис. осіб – в інших країнах світу [7]. Доцільно

Проблеми, спричинені пандемією коронавірусу, в певних видах і сферах діяльності

Вид чи сфера діяльності	Головні проблеми
Медична сфера	– Відсутність адекватних підходів до фінансування та функціонування медичних закладів інфекційного профілю; – брак кваліфікованих лікарів та недосконалість наявних протоколів лікування хворих на коронавірусну інфекцію
Банківська сфера	– Зменшення обсягу прибутку банків; – зростання кількості збиткових банківських установ; – зниження попиту на банківські послуги
Бізнес-послуги, B2B і консалтинг	– Зменшення обсягів замовлень; – падіння рентабельності консалтингових послуг; – відсутність державної підтримки щодо зниження податкового тиску
Виробництво харчових продуктів та напоїв	– Коливання попиту населення на продукти харчування; – складність реалізації інвестиційних проєктів; – залежність негативних наслідків впливу карантинних обмежень від особливостей технологічного процесу
Нафтогазова сфера	– Трансформація технологічних процесів; – неспроможність своєчасного надання послуг підрядниками; – падіння прибутків паливних ритейлерів
Сільське господарство	– Коливання попиту населення на окремі види продукції; – погіршення системи поставок аграрної продукції
Інформаційно-комунікаційні технології	– Актуалізація виду економічної діяльності, до якого належать клієнти, як чинника впливу на кількість замовлень; – неможливість організації перемовин із замовниками через заборону перетину кордону України

Джерело: складено за [5].

підкреслити, що повномасштабне російське вторгнення спричинило стрімке зростання кількості біженців у світі – з 3 млн осіб у 2021 р. до 10 млн у 2022 р., переважно за рахунок мігрантів з України (рис. 1).

Очевидним стає той факт, що на тлі довготривалого характеру війни в Україні та невизначеності майбутнього відновлення зростає ризик неповернення великої частини зовнішніх мігрантів, що закладає негативні тенденції динаміки демографічної ситуації. Разом із цим, існує значна ймовірність нового етапу зовнішньої міграції, що може бути спричинена певним характером бойових дій, загрозою окупації та іншими кризовими явищами воєнного періоду.

Значні загрози демографічній ситуації в Україні становить також й внутрішня міграція. Згідно з оцінками Міжнародної організації з міграції, кількість внутрішньо переміщених осіб станом на 1 вересня 2022 р. склала близько 7 млн осіб [8]. Як свідчать дані табл. 2, у загальній чисельності переміщених громадян України 58% припадає саме на внутрішньо переміщені особи.

Таблиця 2

Структура переміщених осіб за регіонами України станом на 01.09.2022 р.

Регіон	Переміщені особи, %		
	Переїхали до іншого населеного пункту в межах свого регіону	Переїхали до іншого регіону	Переїхали за кордон
Загалом	18	58	24
Південь	26	49	25
Центр	10	53	37
Північ	27	62	11
Київ	13	61	26
Захід	29	30	41
Схід	14	72	14

Джерело: складено за [6].

Якщо проаналізувати відсоток переміщених осіб за регіонами України, то ситуація цілком зрозуміла з огляду на активність бойових дій, масова-

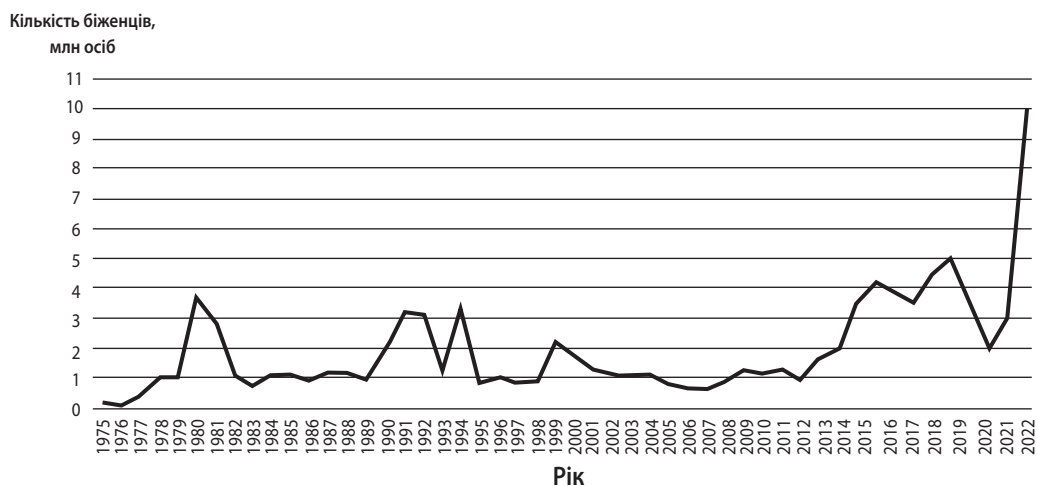

Рис. 1. Кількість біженців у світі протягом 1975–2022 рр.

Джерело: сформовано за [7].

них ракетних атак та окупації: у східних регіонах 72% переміщеного населення припадає на інші регіони України, у північних регіонах та Києві – близько 60%, у південних і центральних – близько 50%, у західних регіонах – 30%. Унаслідок цього спостерігалася зміна демографічного складу східних і південних регіонів, зокрема за причиною переміщення переважно жінок і дітей, що трансформувало вікову та гендерну структуру населення.

У складення демографічної ситуації на тлі значного зменшення чисельності населення у зв'язку із загибеллю та міграцією спричинило ще одну проблему воєнного періоду, а саме – негативні зрушення на ринку праці.

Релокація бізнесу виявилася значним поштовхом до змін на регіональних ринках праці. Станом на початок липня 2022 р. майже 30% усіх підприємств прийняли рішення щодо переїзду. З них 12% вирішили переїхати повністю, 20% – частково переїхали або мали намір переїхати, 18% – планували переїзд [2]. Слід підкреслити, що супутньою тенденцією переміщення підприємств було часткове повернення громадян у регіони постійного проживання, що спричинило перебільшення пропозиції робочої сили над попитом. Отже, у середині 2022 р. на кожне вакантне робоче місце припадало в середньому 12 осіб, що в 4 рази перевищувало аналогічні минулорічні показники [2].

Наступною тенденцією, що є характерною для ринку праці воєнного періоду, є зростання попиту на вакансії, що традиційно обіймають жінки, оскільки саме жінки складали переважну більшість переміщених осіб.

Характерною особливістю стану ринку праці у воєнному періоді є втрата роботи мешканцями

західних регіонів України. Такий стан, імовірно, пов'язаний із порушенням ланцюгів постачання і виробництва та трансформацією споживчого попиту. Необхідно підкреслити, що взагалі західні регіональні ринки праці зазнали значних змін, причинами яких виявилися потоки міграції населення та релокація бізнесу з окупованих територій, регіонів, де ведуться активні бойові дії та є загроза масованих ракетних обстрілів. Унаслідок цього відбулося збільшення таких показників, як рівень загального та економічного навантаження (табл. 3), перший з яких розраховується як відношення кількості внутрішньо переміщених осіб на 1000 осіб наявного населення території перебування переселенців, а другий – як відношення кількості внутрішньо переміщених осіб на 1000 осіб зайнятого населення території перебування переселенців [6].

Таблиця 3

Загальне та економічне навантаження на населення західних регіонів України у зв'язку з перебуванням на їх території внутрішньо переміщених осіб станом на 01.03.2022 р.

Область	Загальне навантаження, осіб	Економічне навантаження, осіб
Закарпатська	306	786
Івано-Франківська	52	129
Львівська	162	389
Чернівецька	70	168

Джерело: складено за [9].

Основними наслідками зростання загального та економічного навантаження на населення захід-

них регіонів України є збільшення рівня безробіття, негативні зрушення в матеріальному стані населення, деформація внутрішнього ринку праці на тлі зростання пропозиції робочої сили з боку внутрішньо переміщених осіб, висока ймовірність переїзду висококваліфікованих спеціалістів за кордон і збільшення потреби у фахівцях певного профілю.

Повномасштабна російська агресія спричинила значні виклики також для функціонування підприємств малого та середнього бізнесу, що можна визнати такою проблемою воєнного періоду, як погіршення умов ведення бізнесу.

Як один із найбільших таких викликів можна виокремити стрімке падіння попиту на продукцію. Зокрема, 75% підприємств відчували значне зниження попиту, 70% компаній опікуються проблемою залучення нових споживачів та напрямків постачання продукції. Поряд із цим близько 20% представників малого та середнього бізнесу відчують негативні тенденції, що пов'язані із порушенням термінів оплати заборгованості за поставлену продукцію або взагалі з її відсутністю [7].

Руйнівним проявом війни для українського бізнесу виявилися також недостатні обсяги фінансування, а саме: через брак кредитів, що надаються банківськими установами, компанії відчують недостатність оборотних коштів та зазнають потребу в пошуках джерел фінансування. Слід зазначити, що у 2022 р. програму «Доступні кредити 5–7–9%» використали лише близько 4% представників малого та середнього бізнесу [7].

Необхідно зазначити, що фізичне руйнування виробничих і складських приміщень, порушення логістичних зв'язків та транспортних коридорів, брак паливно-мастильних матеріалів внаслідок бо-

йових дій і масованих ракетних обстрілів призвели до обмеження, а в деяких випадках – до цілковитої неможливості здійснювати постачальні операції. Зокрема, 44% представників бізнес-спільноти вважають зазначені вище обставини вагомою перешкодою для ведення бізнесу [7]. Отже, значне зростання ризиків здійснення підприємницької діяльності може бути позиціоновано як одна зі складових проблем воєнного періоду, що пов'язана з погіршенням умов ведення бізнесу.

Слід підкреслити, що всі проблеми, спричинені воєнним періодом, є тісно взаємопов'язаними між собою. Зокрема, виклики, що охопили український ринок праці, частково спричинені проблемами малого та середнього підприємництва на тлі релокації бізнесу.

Програма релокації підприємств на підставі наказу Міністерства економіки України від 07.03.2022 р. № 391-22 виявилася важливим кроком щодо збереження підприємницького та кадрового потенціалу. Станом на квітень 2022 р. загалом було подано замовлення на переміщення 2054 підприємств, у тому числі 312 підприємств завершили релокацію, з яких 195 розпочали функціонування на нових територіях, переважно в західних регіонах України (табл. 4).

Слід зазначити, що частка підприємств, що перемістилися, є найбільшою в Закарпатській області (1,2%) та найменшою – у Волинській (0,1%) (рис. 2).

Максимальна кількість замовлень щодо переїзду підприємств була характерною для Рівненської області (589), максимальна кількість підприємств, що переїхали, – для Львівської області (93), максимальна кількість підприємств, що функціонують, – для Закарпатської області (54) (рис. 3).

Таблиця 4

Напрями релокації українських підприємств у зв'язку з бойовими діями станом на 01.04. 2022 р.

Напрямок релокації (область)	Кількість замовлень	Кількість підприємств, що переїхали	Кількість підприємств, що функціонують	Частка підприємств, що перемістилися, у загальній кількості підприємств, %
Вінницька	97	16	9	0,16
Волинська	12	7	5	0,10
Закарпатська	500	81	54	1,20
Івано-Франківська	98	28	33	0,34
Львівська	412	93	39	0,44
Рівненська	589	21	16	0,35
Тернопільська	131	24	18	0,47
Хмельницька	170	19	15	0,25
Чернівецька	45	23	16	0,54

Джерело: складено за [9].

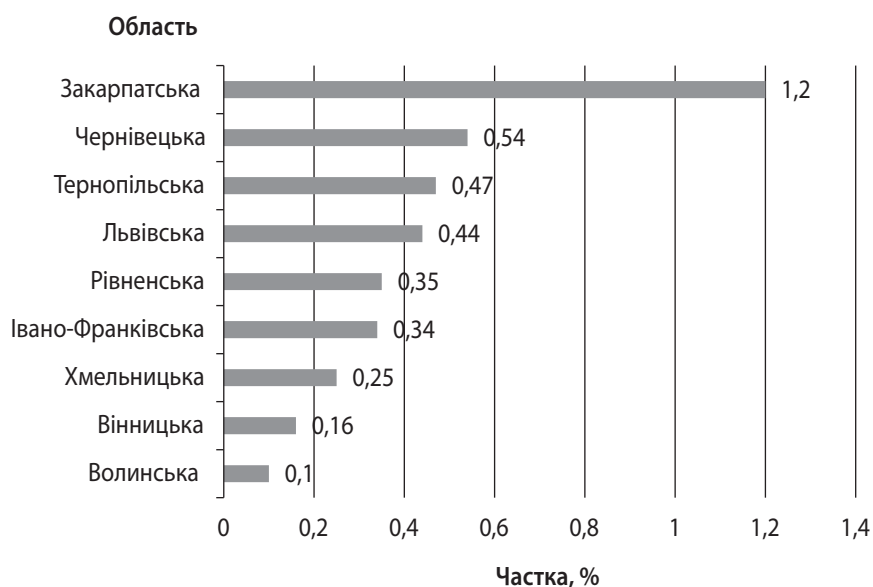

Рис. 2. Частка підприємств, що перемістилися, у загальній кількості підприємств у 2022 р.

Джерело: сформовано за [9].

Рис. 3. Розподіл підприємств України щодо релокації за ознаками: кількість замовлень; кількість підприємств, що переїхали; кількість підприємств, що функціонують

Джерело: сформовано за [9].

ВИСНОВКИ

Повномасштабне російське вторгнення в Україну спровокувало загострення проблем просторового розвитку регіонів, а також спричинило появу нових викликів, що пов'язані з погіршенням безпекової складової функціонування територіальних утворень. Такими викликами є, зокрема, зменшення чисельності населення внаслідок загибелі

людей та виїзду за кордон чи у відносно безпечні регіони України; негативні зрушення на ринку праці; погіршення умов ведення бізнесу та релокація підприємств. Особливістю воєнного періоду для вітчизняних регіонів виявився збіг його початку з пандемією коронавірусної хвороби, що свідчить про необхідність дослідження проблемних ситуацій, що пов'язані з переходом криз певного похо-

дження у кризи з іншими причинами та характером перебігу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В., Красноносова О. М. та ін. Класифікація проблемних ситуацій у розвитку регіонів України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. № 3. С. 350–364.
DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4378>
2. Дуб А. Р. Економіка територіальних громад: тенденції в умовах війни та стратегування повоєнного відновлення. *Проблеми економіки*. 2023. № 4. С. 105–111.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-4-105-111>
3. Лук'янихіна О. А., Дементов В. О., Парфентій Л. А. Антикризисні інструменти відновлення та розвитку громад у воєнний і повоєнний час. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 61–69.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-61-69>
4. Комеліна О. В., Кондратьєва Г. В. Європейський досвід організаційно-правового забезпечення сталого просторового розвитку. *Економіка і регіон*. 2023. № 2. С. 23–31.
DOI: 10.26906/eip.v0i2(89).2930
5. Наслідки епідемії COVID-19 та карантинних заходів для провідних секторів економіки України. Дослідження за результатами глибинних інтерв'ю з власниками та топ-менеджерами українських компаній. Київ – Харків: Мераш Publisher, 2020. 189 с. URL: https://cpd.com.ua/ukr-eng%20covid-19_economics_ukraine.pdf
6. Соціально-демографічна ситуація в Україні: шляхи подолання наслідків війни. *НІСД*. Листопад 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demografichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>
7. Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
8. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 8. 17–23 серпня 2022 року. *ІОМ*. URL: <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23?close=true>
9. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики забезпечення зайнятості: науково-аналітична доповідь / за ред. І. З. Сторонянської. Львів : ДУ Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України, 2022. 70 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>

REFERENCES

Dub, A. R. "Ekononika terytorialnykh hromad: tendentsii v umovakh viiny ta stratehuvannya povoiennoho vidnovlennia" [Economy of Territorial Communities:

Trends in the Wartime Conditions and Post-War Recovery Strategizing]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (2023): 105-111.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-4-105-111>

"Ekononika rehioniv Ukrainy v umovakh viiny: ryzyky zabezpechennia zainiatosti: naukovo-analitychna dopovid" [The Economy of the Regions of Ukraine in the Conditions of War: The Risks of Ensuring Employment: A Scientific and Analytical Report] / ed. by I. Z. Storonianska. Lviv : DU Instytut rehionalnykh doslidzhen im. M. I. Dolishnyoho NAN Ukrainy, 2022. <https://ird.gov.ua/irdp/p20220033.pdf>

Komelina, O. V., and Kondratieva, H. V. "Yevropeyskyi dosvid orhanizatsiino-pravovoho zabezpechennia staloho prostorovoho rozvytku" [European Experience of Organizational and Legal Provision of Sustainable Spatial Development]. *Ekononika i rehion*, no. 2 (2023): 23-31.

DOI: 10.26906/eip.v0i2(89).2930

Lukianykhyina, O. A., Dementov, V. O., and Parfentii, L. A. "Antykryzovi instrumenty vidnovlennia ta rozvytku hromad u voiennyi i povoiennyi chas" [Anti-Crisis Tools for Community Recovery and Development During the Wartime and in the Post-War Period]. *Biznes Inform*, no. 11 (2023): 61-69.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-61-69>

"Naslidyky epidemii COVID-19 ta karantynnykh zakhodiv dlia providnykh sektoriv ekonomiky Ukrainy" [Consequences of the COVID-19 Epidemic and Quarantine Measures for Leading Sectors of the Ukrainian Economy]. *Doslidzhennia za rezultatamy hlybnykh interv'iu z vlasnykamy ta top-menedzheramy ukrainskykh kompanii*. Kyiv – Kharkiv: Merash Publisher, 2020. https://cpd.com.ua/ukr-eng%20covid-19_economics_ukraine.pdf

"Sotsialno-demografichna sytuatsiia v Ukraini: shliakhy podolannia naslidkiv viiny" [Socio-demographic Situation in Ukraine: Ways to Overcome the Consequences of the War]. *NISD*. November 2022. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/sotsialno-demografichna-sytuatsiya-v-ukrayini-shlyakhy-podolannya>

Semyhulina, I. B. et al. "Klasyfikatsiia problemnykh sytuatsii u rozvytku rehioniv Ukrainy" [Classification of Problematic Situations in the Development of Regions of Ukraine]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 3 (2024): 350-364.

DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.56.2024.4378>

"Ukraine Refugee Situation". <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

"Zvit pro vnutrishnie peremishchennia v Ukraini. Opytuvannia zahalnoho naseleennia. Raund 8. 17-23 serpnia 2022 roku" [Report on Internal Displacement in Ukraine. Survey of the General Population. Round 8. August 17-23, 2022]. *ІОМ*. <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-8-17-23?close=true>